

Podinsp. dr Jacek Pawłowski

ORCID 0000-0001-5516-8853

Komenda Wojewódzka Policji w Bydgoszczy

**BOLESŁAW SPRENGEL,
GENERALOWIE POLICJI
Wydawnictwo Naukowe**

**Uniwersytetu Mikołaja Kopernika,
Toruń 2019, ss. 550, ISBN 978-83-231-4287-4**

Streszczenie

Książka Bolesława Sprengla pt. *Generalowie policji* stanowi pionierskie opracowanie w zakresie nauki o policji. W książce tej po raz pierwszy przedstawiono sylwetki generałów polskich formacji policyjnych, począwszy od Policji Państwowej, poprzez Milicję Obywatelską, a kończąc na Policji. Autor przedstawił życiorysy generałów, ich ścieżki kariery, a także rolę jaką odegrali w funkcjonowaniu swojej formacji, uwzględniając osiągnięte sukcesy, ale również porażki. Bardzo istotne jest to, że autor nie ograniczył się wyłącznie do oficerów zajmujących stanowiska komendantów głównych tych formacji lub ich zastępców.

Słowa kluczowe: recenzja • policja • kadra kierownicza policji polskiej

**BOLESŁAW SPRENGEL,
POLICE GENERALS,**

**Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika,
Toruń 2019, ss. 550, ISBN 978-83-231-4287-4**

Abstract

The book by Bolesław Sprengel, *Generals of Police*, is a pioneering study in the field of police science. This book presents the profiles of the

generals of polish police formations for the first time, starting with the State Police, through the Citizens' Militia, and ending with the Police. The author presented the biographies of the generals, their career paths, and the role they played in the functioning of their formation, taking into account the successes achieved, but also failures. It is very important that the author did not limit himself only to the officers holding the positions of the chief commanders of these formations or their deputies.

Keywords: Review • Police • Management Staff of the Polish Police.

* * *

Książka Bolesława Sprengla pt. *Generałowie policji* stanowi pionierskie opracowanie w zakresie nauki o policji. W książce tej po raz pierwszy przedstawiono sylwetki generałów polskich formacji policyjnych, począwszy od Policji Państwowej, poprzez Milicję Obywatelską, a kończąc na Policji. Tak więc praca skupia się na nadinspektorach oraz inspektorach generalnych Policji Państwowej i współczesnej Policji oraz na generałach brygady i generałach dywizji Milicji Obywatelskiej. Autor przedstawił życiorysy generałów, ich ścieżki kariery, a także rolę jaką odegrali w funkcjonowaniu swojej formacji, uwzględniając osiągnięte sukcesy, ale również porażki. Bardzo istotne jest to, że autor nie ograniczył się wyłącznie do oficerów zajmujących stanowiska komendantów głównych tych formacji lub ich zastępców.

Praca charakteryzuje się nietypowym układem, gdyż składa się z dwóch części, z których każda stanowi zamkniętą całość, ale jednocześnie obydwie części wzajemnie się uzupełniają. Każda część składa się z trzech rozdziałów, które mają podobnie brzmiące tytuły. Część pierwsza, zatytułowana *Historia formacji*, składa się z rozdziału pierwszego *Generałowie międzywojennej Policji Państwowej*, rozdziału drugiego *Generałowie Milicji Obywatelskiej* oraz rozdziału trzeciego *Generałowie Policji III Rzeczypospolitej*. Część druga nosząca tytuł *Biogramy generałów*, składa się z analogicznych do części pierwszej rozdziałów tj.: rozdziału pierwszego *Generałowie Policji Państwowej*, rozdziału drugiego *Generałowie Milicji Obywa-*

telskiej i rozdziału trzeciego *Generałowie Policji*. Budowa poszczególnych rozdziałów w części pierwszej jest zbliżona do siebie, gdyż konstruując je, autor podzielił każdy z nich na podobne zagadnienia, które w ramach danego rozdziału tworzą podrozdziały, obejmujące różne sfery działalności zawodowej i społecznej generałów.

W rozdziale pierwszym w części pierwszej, autor przedstawił rolę jaką nadinspektorzy oraz inspektorzy generalni Policji Państwowej odegrali w funkcjonowaniu tej formacji w okresie międzywojennym. Przedstawił ich drogę zawodową, ich wpływ na rozwój organizacyjny formacji, stosowane przez nich metody zarządzania oraz doboru kadr i wyszkolenia. Autor wiele miejsca poświęcił postawie prezentowanej przez ostatniego Komendanta Głównego Policji Państwowej, gen. bryg. Józefa Kordiana Zamorskiego, wzbudzającego nawet obecnie liczne kontrowersje, które nie pozwalają na jego jednoznaczną ocenę.

Rozdział drugi, prezentujący generałów Milicji Obywatelskiej, jest zdecydowanie bardziej rozbudowany niż rozdział pierwszy. W podrozdziałach opisano poszczególnych generałów polskich służb policyjnych po 1944 roku. Pomimo tego, że tytuł rozdziału jednoznacznie wskazuje na generałów Milicji Obywatelskiej (w tym także wywodzących się z UB i SB), to zawiera on również fakty z kariery zawodowej oficerów, którzy stopień generalski uzyskali dopiero po 1990 r. Rozdział składa się z piętnastu podrozdziałów, które opisują różne aspekty kariery zawodowej generałów Milicji Obywatelskiej i przyszłych generałów Policji. Pierwszy podrozdział w interesujący sposób przedstawia bardzo różne drogi kariery zawodowej poszczególnych generałów. Wynika z niego, że wbrew utartym stereotypom, generałami Milicji Obywatelskiej nie zostawali wyłącznie aparatczycy partyjni bez wykształcenia i przygotowania zawodowego. Naturalnie w przypadku wielu generałów kariera przebiegała właśnie w taki sposób, jednak byli wśród nich również tacy, którzy posiadali stopnie naukowe oraz duże doświadczenie zawodowe uzyskane w trakcie wielu lat służby.

W kolejnych podrozdziałach omówiono udział generałów w pracach organizacyjnych, legislacyjnych, zarządzaniu formacją oraz ich rolę w zwalczaniu przestępczości. W odniesieniu do wielu

generałów zawarto informacje o ich działalności w okresie, gdy nie byli jeszcze generałami i realizowali zadania na tzw. stanowiskach wykonawczych. Autor pisząc o generałach Milicji Obywatelskiej doskonale pamiętał w jakim okresie historycznym funkcjonowała ta formacja i jaka panowała wówczas sytuacja polityczna. Zaznaczył więc, że w przypadku najgłośniejszych protestów społecznych oraz konfliktów politycznych Milicja Obywatelska nie była samodzielna i realizowała wytyczne władz, które dodatkowo były rozdzierane wewnętrznymi walkami frakcyjnymi. Konsekwencje takiej postawy Milicja Obywatelska poniosła po powołaniu w 1990 roku Policji, gdy praktycznie wszyscy milicyjni generałowie w krótkim okresie czasu odeszli ze służby. Losy generałów Milicji Obywatelskiej w okresie transformacji ustrojowej, na tle przekształceń obejmujących całą formację milicyjną, zostały opisane w ostatnim podrozdziale.

Rozdział trzeci jest najobszerniejszy, spośród wszystkich rozdziałów pierwszej części i składa się z dziewiętnastu podrozdziałów. Pierwsze dwa podrozdziały stanowią niejako kontynuację podrozdziału, zamykającego rozdział drugi. Autor przedstawił w nich status generałów Policji oraz ich stosunek do standardów etycznych i służby. Dużo miejsca autor poświęcił stanowisku Komendanta Głównego Policji oraz jego roli, wynikającej z ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, na mocy której został centralnym organem administracji rządowej, właściwym w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego. Autor zwrócił przy tym uwagę na to, że tak wysokiego statusu nie miał ani Komendant Główny Policji Państwowej, ani Komendant Główny Milicji Obywatelskiej, a fakt powierzenia Komendantowi Głównemu Policji, jako jedyne-
mu centralnemu organowi administracji rządowej, pieczy nad bezpieczeństwem społeczeństwa, czyni go kimś szczególnym, wśród osób sprawujących najwyższe stanowiska w państwie. Jednocześnie jednak autor zwrócił uwagę na to, że przyjęty tryb powoływania i odwoływania Komendanta Głównego Policji przez prezesa Rady Ministrów na wniosek ministra spraw wewnętrznych, podporządkował go politykom, którzy mogą dokonać jego odwołania, bez wskazania uzasadnionej przyczyny. Autor włączył się więc w ten

sposób do trwającej od wielu lat debaty nad apolitycznością Policji. Zwrócił uwagę, że Policja może być wykorzystywana do nękania przeciwników politycznych i zawarł przy tym smutną konstatację, że wśród policjantów zawsze znajdują się tacy, którzy podejmą się takiego zadania.

Autor zaznaczył również, że w polskiej Policji nadal brakuje polityki kadrowej, a ponadto pozbywa się ona zbyt szybko ludzi, którzy zamiast służyć społeczeństwu, zmuszani są do przejścia w stan spoczynku w stosunkowo młodym wieku. W oparciu o wiek generałów, w chwili ich przejścia na emeryturę, autor dokonał analizy, z której wynikało, że niewielu z nich przekroczyło wtedy 60 rok życia, gdy tymczasem, na przykład, w Policji niemieckiej emeryci muszą mieć co najmniej 62 lata życia, a zajmujący stanowiska kierownicze 65 lat. W dalszej części rozdziału autor skupił się na przygotowaniu zawodowym generałów Policji oraz przebiegu ich służby. Dokonał wnikliwej analizy pod kątem wykształcenia generałów Policji, pochodzenia oraz motywacji wstąpienia do formacji. Wielu późniejszych generałów wstępując do Policji, czy jeszcze wcześniej do Milicji Obywatelskiej, kierowało się chęcią walki z przestępczością oraz chęcią pomagania innym ludziom. Niektórzy z generałów kultywowali tradycje rodzinne, związane ze służbą w milicji lub w wojsku, a znaleźli się również tacy, których tradycje sięgały służby w Policji Państwowej. Okazuje się, że na decyzje przyszłych generałów o wstąpieniu do formacji policyjnej, wpływały także książki, filmy i seriale popularnie nazywane kryminałami, jak choćby *07 zgłoś się*.

W dwóch kolejnych podrozdziałach zostały przedstawione sukcesy generałów w zwalczaniu przestępczości oraz w zakresie wdrażaniu nowych narzędzi do walki z przestępcami, takich jak choćby nowe metody pracy operacyjnej, tworzenie baz danych, czy wdrażanie instytucji świadka koronnego. Podobnie jak w rozdziale drugim, opisującym pracę generałów Milicji Obywatelskiej, autor przedstawiając walkę generałów Policji z przestępczością, nie ograniczył się wyłącznie do okresu, po otrzymaniu przez nich wężyków generalskich, ale zawarł również informacje o ich działalności w latach wcześniejszych. Jeden z podrozdziałów został poświęcony

udziałowi generałów w organizacji działań prewencyjnych, w tym we wdrażaniu systemów wspomaganie, kierowania operacjami i akcjami policyjnymi, reakcją na konflikty społeczne i protesty, działania w sytuacjach kryzysowych.

W kolejnym podrozdziale autor pokazał rolę generałów w wielokrotnych reorganizacjach struktur Policji, zarówno na szczeblu Komendy Głównej Policji oraz na szczeblach poszczególnych komend wojewódzkich Policji. Następnie zostały opisane metody zarządzania Policją oraz realizacja polityki kadrowej i szkolenia policjantów. Dalej autor skupia treści na zaangażowaniu generałów w rozwój logistyki oraz modernizacji środków transportu i łączności, wymiany uzbrojenia i wyposażenia, modernizację obiektów Policji.

W dalszej części rozdziału trzeciego zostały zawarte informacje o udziale generałów w pracach legislacyjnych w tym, jak zauważył autor, przy niezliczonych nowelizacjach ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Generałowie uczestniczyli w pracach nad projektami nowej ustawy o Policji, które nie zostały dopuszczone do dalszych prac legislacyjnych. Inicjatywa legislacyjna generałów nie ograniczała się wyłącznie do aktów prawnych dotyczących sensu stricto Policji, ale całego wymiaru sprawiedliwości, jak choćby postulowana już pod koniec lat dziewięćdziesiątych zmiana prawa i zmuszenie przestępców do wykazania źródła pochodzenia ich majątku. Autor w następnych podrozdziałach przedstawił również aspekt działalności generałów w zakresie współpracy międzynarodowej oraz współpracy z organami administracji rządowej, samorządowej i z innymi służbami oraz różnego rodzaju instytucjami na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Późniejsze podrozdziały zawierają opis polityki informacyjnej generałów, polityki historycznej i budowania przez nich etosu, a także aktywności zawodowej, społecznej, sportowej, naukowej i zainteresowań generałów Policji w stanie spoczynku oraz działalności w Stowarzyszeniu Generałów Policji Rzeczypospolitej Polskiej. Ostatni podrozdział mieści opinie generałów o sukcesach i porażkach polskiej Policji. Interesujące jest to, że generałowie w niewielkim stopniu odnoszą się do kwestii historycznych, a dokonywane przez nich oceny i wyrażane obawy

dotyczą funkcjonowania współczesnej Policji, w tym szczególnie w kwestii apolityczności oraz wyszkolenia policjantów.

W rozdziale pierwszym części drugiej zawarto uporządkowane alfabetycznie biogramy generałów Policji Państwowej. Rozdział drugi zawiera w porządku alfabetycznym biogramy generałów MO, a rozdział trzeci biogramy generałów Policji. Uzupełnieniem biogramów są zamieszczone na końcu publikacji fotografie, opisanych w nich generałów.

Autor we wstępie zaznaczył, że jego monografia nie może spełnić wszystkich oczekiwań i jest jedynie próbą, jak to określił, zrobienia wyłomu w ścianie obojętności i pokazania, że pole do badań jest nieograniczone. Bez wątpienia nie można jednak zgodzić się ze stanowiskiem autora, który uważa, że w konsekwencji w tej książce jest więcej pominięć, niż wyczerpujących informacji. Monografia *Generałowie policji* jest bez wątpienia wyjątkowa. Jak mało która praca, dotycząca funkcjonowania policji, łączy przeszłość z teraźniejszością. Opracowanie to z jednej strony jest interesujące dla osób zajmujących się historią policji, a z drugiej strony porusza aktualne problemy i zagrożenia, jakie czyhają na współczesną policję.

Niewątpliwą zaletą publikacji jest to, że na podstawie tych samych kryteriów dokonano oceny trzech polskich służb policyjnych, istniejących na przestrzeni ostatnich stu lat. W publikacji dużo miejsca zajmuje kwestia apolityczności policji, w odniesieniu do wykorzystywania Policji Państwowej i Milicji Obywatelskiej do doraźnych celów politycznych, a także charakteryzując zależność polityczną Komendanta Głównego Policji po 1990 r., a tym samym całej formacji i związane z tym zagrożenia. Autor jako niekwestionowany autorytet w dziedzinie historii formacji policyjnych wspominał o politycznym wykorzystywaniu Policji Państwowej przez obóz Sanacji po 1926 roku, o jej roli w funkcjonowaniu Miejsca Odosobnienia w Berezie Kartuskiej oraz o tragicznym bilansie około 800 osób, które zginęły z rąk policjantów w trakcie pacyfikowania protestów społecznych i politycznych. Jeszcze dobitniej przedstawił negatywne następstwa politycznego wykorzystania formacji policyjnej na przykładzie losów generałów Milicji Obywatelskiej,

gdy w trakcie przemian ustrojowych ze służby musiało odejść wielu doświadczonych funkcjonariuszy, co negatywnie wpłynęło na funkcjonowanie formacji po 1990 r.

Autor w swojej monografii w płynny sposób przeszedł od przeszłości do terażniejszości, ukazując trudności z jakimi borykała się Policja powołana w 1990 roku, która dysponując przestarzałym, często niesprawnym wyposażeniem i będąc niejednokrotnie ograniczana przez istniejące rozwiązania prawne, musiała stawić czoła rozzuchwalającej się przestępczości zorganizowanej. Dzisiaj lata dziewięćdziesiąte mogą być już oceniane z perspektywy historii, ale to właśnie wtedy kształtowała się nowoczesna formacja, jaką jest obecna Policja, która na początku XXI wieku odniosła ogromny sukces w walce z tą zorganizowaną przestępczością.

Niniejsza publikacja jest pierwszą, która w takim zakresie przedstawia losy tych, którzy kształtowali współczesną Policję, czyli jej generałów. Autor nie ograniczył się wyłącznie do suchych informacji biograficznych o tych ludziach, ale przeprowadził imponujące badania, gromadząc relacje żyjących jeszcze generałów, świadków najnowszej historii Policji. Szczególnie ważne jest również to, że generałowie dzisiaj, już w stanie spoczynku, mogli dokonać oceny Policji, a tak naprawdę oceny własnej działalności i roli, jaką odegrali w funkcjonowaniu tej formacji.

Bez wątpienia publikacja *Generałowie policji* nie wyczerpuje zagadnienia dotyczącego wpływu generałów policji na jej funkcjonowanie i jeżeli nawet nie zawiera ona całej wiedzy na ten temat to wskazuje, gdzie i w jaki sposób takich informacji należy poszukiwać. Z całą pewnością opracowanie to wpisze się na trwałe w badania nad historią polskiej policji, ale przede będzie miało istotne znaczenie dla badań nad współczesną Policją.

